

Venda directa i situació d'alarma pel Coronavirus

Les autoritats sanitàries de l'Ajuntament de Barcelona han prohibit els Mercats de Pagès i les vendes directes a tota la ciutat mentre duri la situació d'alarma que estem patint . Al meu parer una decisió errònia. Cal tenir en compte que les autoritats sanitàries estan prenent centenars de decisions de forma urgent, en un marc totalment nou i imprevisible i sobre temes que, sovint , no coneixen més que d'una manera superficial. En aquestes condicions és difícil que no cometin un nombre important d'equivocacions. Tampoc és fàcil que rectifiquin, ja que la mateixa situació d'estrés fa difícil reflexionar més enllà de les decisions urgents que han de prendre a diari.

Quan estàvem intentant evitar que es cancel·lessin els Mercats de Pagès eren importants les argumentacions ràpides , les propostes de mides de seguretat , els comunicats , les cartes recollint adhesions,... perquè calia incidir en la decisió que s'estava a punt de prendre Però ara, que la decisió està presa i no es veu possibilitat de canvi mentre duri l'actual excepcionalitat , quina és la raó per seguir parlant de l'error comés ?

Des del meu punt de vista, continuar donant voltes al tema, es interessant perquè ens pot portar a anàlisis i reflexions que van molt més enllà del mateix fet que no deixar de ser puntual i excepcional,. Aquest és, doncs, el motiu d'aquest article.

La resolució que prohibeix el Mercats de Pagès , al menys la que coneixem, no explica les raons concretes. Això dificulta l'anàlisi. Tanmateix, el procés anterior ens pot donar algunes pistes. Nosaltres vàrem expressar que estaven disposats a dur a terme les mateixes normes que s'estaven aplicant als " supers " i " botigues ". Al conèixer les normes del mercats municipals també vàrem veure que eren fàcilment aplicables. Facilitats que es veien reforçades per les característiques del mercats, fets amb espais oberts i amb grans espais disponibles per organitzar parades , distàncies , cues , etc. També les nostres propostes incloïen limitar totes les activitats que no fossin directament de distribució alimentària que tradicionalment es realitzen en els mercats : degustacions, tallers, dinars, actuacions.... Quin era doncs el problema ? Sembla ser que la realització dels mercats de pagès podia crear confusió sobre les mesures que s'estaven prenent. Serà que donen la sensació de que s'estan realitzant activitats que no son essencials pel subministrament d'aliments ? En aquest cas, s'estarà reforçant el prejudici que la alimentació agroecològica és un luxe del que es pot prescindir quan es tracta d'una situació d'emergència. Ans al contrari, per nosaltres, és una emergència desenvolupar l'accés del conjunt de la població a aliments sense contaminants, frescos , de proximitat, es a dir a una alimentació saludable. És una emergència desenvolupar l'accés dels barris a aliments agroecològics que refreden el planeta enfront dels aliments globalitzats fruit de una agricultura industrial que genera en torn al 30 % dels gasos efecte hivernacle . És una emergència posar en peu una cadena de valor on el preu pagat pel consumidor vagi directament al pagès . És una emergència possibilitar el consum conscient als consumidors que així ho desitgen. En definitiva, és una urgència desenvolupar circuits curts de comercialització

Es pot argumentar que això està bé però els mercats de Pagès són una alternativa petita i minoritària. Petita és indiscutible, doncs és un canal de distribució que està en els inicis d'un procés de recuperació que ,per molt que creixi a un ritme excel·lent, no ha tingut temps de desenvolupar el nivell d'extensió al que pot arribar . En el relativament poc temps que portem

fent Mercats de Pagès i vendes directes , el 75 % dels mercats que co-organitza la XCS i el 66% de les vendes directes son viables i pensem que aviat aconseguirem la viabilitat del 100 %. Si partim de que la immensa majoria de la compra de fruites i verdures es fa molt a prop de la vivenda (segons els estudis de consum del propi Ajuntament) el fet de ser viables, encara que petits, demostra que el seu creixement no va tant per fer-se molt mes grans els existents, sinò per replicar un model que funciona, en mes barris de Barcelona. Els mercats existents també demostren que el model es alternativa al gran públic a diferencia d'altres models de circuits curts que exigeixen un cert nivell de militància la qual cosa els fa dirigits només a un sector de la població (un segment del mercat en termes de màrqueting). Estem preparant un treball de camp amb productors i consumidors que sistematitzin , donin contingut quantitatiu i enriqueixin les valoracions que hem fet com organitzadors del mercat amb l@'s productor@s , estudi que ha estat paralitzat per l'actual confinament. Passada aquesta situació excepcional confiem en poder dur-lo a terme. En resum: petits si, però no minoritaris.

I aquestes experiències petites d'anar guanyant sobirania alimentaria no son un luxe prescindible sinó una necessitat, Aquesta es una anàlisi compartida pel propi Ajuntament en les seves declaracions: .

“... necessitem noves polítiques orientades a anar guanyant sobirania alimentària i que parteixin de concebre l'alimentació com un dret, no com un negoci, com un nutrient i no com un objecte de consum.”

“Els beneficis d'aconseguir-la són clars. Augmentaríem la biodiversitat i reduiríem el consum d'aigua, energia i sòl, a més de l'escalfament global. Pensem que el model agroalimentari actual és responsable d'entre un quart i un terç de les emissions mundials de gasos d'efecte hivernacle. Milloraríem la salut de la població i generariem molts més llocs de treball,”

“Aleshores, davant el model agroindustrial, globalitzat i malbaratador, quines polítiques públiques poden promoure l'agricultura camperola, la transició agroecològica, la relocalització de la producció i el consum alimentari responsable i saludable?”

“En la fase de distribució, cal promoure els circuits curts de comercialització (del camp al plat), impulsant mercats de venda directa i fires pageses, i ajudant els grups de consum agroecològic que proliferen als barris de la ciutat”

Aquestes postures, amb les que coincidim totalment, anaven acompanyades “de la voluntat de millorar l'accés de la ciutadania als productes alimentaris de proximitat, agroecològics i de comerç just a tot arreu, des de Mercabarna fins als mercats municipals,”

Des del nostre punt de vista és una quimera creure que utilitzant els mecanismes de la alimentació globalitzada podrem defensar les formes de producció agroecològiques i un canal de distribució on es garanteixin els principis del comerç just al llarg de la cadena de valor .La cadena alimentaria ve dominada per la distribució que, concentrada en unes poques mans, marca quins productes es fan , on es fan , en quines condicions es fan , i el preu al qual es fan , tot això amb el criteri de maximitzar el guanys. Les gran cadenes de supermercats no només determinen aquestes condicions en el segment majoritari del mercat que dominen , sinó que, amb una competència ferotge en la qual tenen la posició dominant , obliguen a adaptar-se a

les característiques que elles imposen a tota la resta del mercat tant pel que fa a la demanda que fan al productors com pel que fa a l'oferta que fan als consumidors Mercabarna constitueix una potentíssima eina d' introducció del mercat globalitzat en la part del mercat no controlada directament pels supermercats .

El petit i mitja pagès ha de competir amb aliments industrialitzats , energívors, kilomètrics, que han estat més temps en bodegues i/o cambres frigorífiques que no pas a l'arbre , pagats al productors a preus inviables i amb tot tipus de exigència d' homogeneïtat en la imatge, Uns productes així s'aconsegueixen malbaratant una gran quantitat de producció , utilitzant processos químics e industrials que només son viables en grans produccions basades en ma d'obra barata i sovint desregulacions ambientals en el països d'origen . Un mercat en el que el petit pagès te totes les de perdre, com desgraciadament comproven a diari

El petit botiguer esta obligat a jugar en el camp muntat pels supermercats amb un marge infinitament mes petit No és d'estranyar que no quedin (tret d'algunes excepcions honroses) botigues de fruites i verdures diferents dels supermercats o de les cadenes amb treball precari i horaris interminables . Totes elles venen productes industrialitzats fora de temporada i de qualsevol origen . Totes elles estaven venent melons el passat Nadal. Només algunes petites botigues o cooperatives d'alimentació ecològica (a valorar molt positivament) tenen algunes fruites i verdures realment de proximitat i temporada que acostumen a ser directament de productor@s proper@s. La immensa majoria de comerços de fruites i verdures dels barris no tenen res de comerç de proximitat , mes enllà de la curta distancia que tenen de les cases de les veïn@s . Només cal donar una passejada per comprovar-ho.

Avui la creixent preocupació per la salut i pel futur del planeta ha fet que un sector de la població busqui productes que responguin a aquestes preocupacions. El model dominant tampoc vol perdre aquest segment del mercat. Aprofitant-se d' un segell que només pot garantir alguns aspectes positius a l'hora de produir els aliments (principalment la garantia de no utilitzar productes químics de síntesi) vol captar aquest sector del mercat mantenint el caràcter kilomètric , de fora de temporada , les formes de producció industrialitzades i les cadenes de valor que ofegen al pagès agroecologic i a les escasses petites botigues que realment defensen els productes ecològics de proximitat . La recent creació d'una nau "ecologica" a mercabarna on alguns dels grups majoristes tradicionals(de les 22 parades només una cooperativa, i aquesta és la única amb pràctica de defensa del producte local) poden enverdir les seves practiques constituint una competència que pots ser mortal per l'agroecologia Posar al seu costat petits pagesos a competir no crec que els afavoreixi

Entenem que una estratègia política municipal ha de tenir propostes per tots els sectors , per molt que no creiem en la seva utilitat . El que no compartim es és que aquestes mesures marquin el camí cap a "un canvi de model alimentari" com fa el recent Manifest d'Emergència Climàtic publicat pel nou govern municipal.

Així les mesures que es proposen per "Afavorir una logística per a una alimentació sostenible son

- Obrir un mercat majorista d'aliments frescos ecològics l'any 2021 a Mercabarna que potenciï la venda de producció ecològica i que impulsi la participació de productors ecològics locals.
- Generar un sistema d'identificació així com instruments de facilitació logística i comercial conjuntament amb Mercabarna, mercats municipals, gremis, organitzacions agràries, etc., per incrementar significativament la presència de fruita i hortalisses locals, ecològiques, de circuit curt i sostenible al comerç de proximitat de la ciutat.
- Potenciar la comercialització de verdures de temporada, ecològiques i locals a Mercabarna, sobretot d'aquelles que la seva producció a Catalunya és abundant (tomàquet, ceba seca, enciam i mongeta tendra) “

Amb el nou govern municipal hem passat de tenir que fer propostes per tots els sectors a que les propostes de retocs al sectors claus del model globalitzat se les qualifiqui de “Canvi de model alimentari “

No oblidem que avui la principal parada d'alimentació general del mercats municipals “reformats”, i la principal parada de fruites i verdures, es Mercadona. Tampoc podem passar per alt com es veu a si mateixa Mercabarna en la seva pagina web: “Mercabarna vol convertir Barcelona en la ciutat europea més important pel que fa al comerç internacional d'aliments frescos. En aquest sentit, Mercabarna vol esdevenir el Hub Alimentari del Mediterrani, un gran centre europeu de referència internacional per a l'entrada d'aliments peribles procedents d'arreu del món -amb la finalitat de comercialitzar-los, donar-los valor afegit o sumar-hi altres productes i redistribuir-los cap a altres mercats internacionals-, així com un referent pel que fa a l'impuls de clústers d'empreses, d'iniciatives mediambientals o d'innovació en els camps científics, socials, logístics, etc.. “

Es pot pensar que aquests canviaran el model globalitzat per un altre de local i respectuós amb el petit pagès, però altres continuem pensant que, sense un canvi de model de comercialització (que es qui domina la cadena alimentaria i ha imposat l'actual model), no hi haurà canvi del model alimentari .

Canvi que requereix circuits el mes curts possible en tots els sentits :

- Evitant els inputs que venen de lluny , un excés de petroli, fertilitzants, herbicides L'agroecologia defensant el respecte als cicles naturals evita la dependència de aquest inputs controlats per multinacionals i insostenibles
- Produint prop del lloc de consum evitant aliments que recorrin llargues distàncies
- Comercialitzant productes de temporada que eliminin les llargues estades en bodegues i càmeres frigorífiques amb l'afegit d e productes no alimentaries que calen per la seva conservació
- Creant cadenes d e valor que eliminin intermediaris i siguin viables pels productors i justes per ells i pels consumidors

En definitiva, recuperant el control, la sobirania, de productor@s i consumidor@s sobre el conjunt de la cadena alimentaria

Per sort ja estan proliferant l@s pages@s que treballen segons els criteris de la agroecologia, l@s consumidor@s conscients que reclamen un altre model de consum i s' estan posant en peu projectes de comercialització que respecten les voluntats de tots dos : Mercats de Pagès, Menjadors escolars controlats per comunitats educatives que apliquen criteris agroecològics, vendes directes en les finques o de forma ambulant, cooperatives de consum, botigues alimentaries que practiquen realment els criteris de proximitat ...

Cal donar suport a aquestes Alternatives emergents no pas invisibilitzar-les En el citat Manifest per la Emergència Climàtica, a diferència dels documents anteriors, el retoc dels agents principals del mercat globalitzat es converteix **en l'únic** camí cap el nou "model alimentari " Per molt que es cregui en una possibilitat que nosaltres no veiem , la prudència aconsellaria no posar tots els ous en el mateix cistell, i menys en el dels protagonistes de l'actual model que es vol canviar . Caldria , si més no, tenir en compte el cistell dels processos emergents de circuit curts .

Ens preocupen, doncs, els indicis de que menystenir els Mercats de Pagès , prohibint-los en l'actual situació d'emergència, no sigui un fet aïllat en la política del nou govern de l'Ajuntament de Barcelona.

Xavier Montagut 29/03/2020